ХУЛОСАИ
шурои диссертатсионии 6D.KOA-024 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои таърих

Парвандаи аттестатсионии №____________
Қарори Шурои диссертатсионӣ аз 25.06.2025, таҳти №17

Барои сазовор донистани Шарифзода Ҷамолиддин Сафол, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дараҷаи илмии доктори илмҳои таърих

Диссертатсия дар мавзуи «Масоили мубрами таърихи халқи тоҷик (нимаи дувуми ҳазораи II то мелод – асри IX) ва инъикоси он дар осори Эмомалӣ Раҳмон» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои таърих, аз рӯйи ихтисоси 07.00.09 – Таърихнигорӣ, маъхазшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихиро 12-уми феврали соли 2025, суратмаҷлиси №3, шурои диссертатсионии 6D.KOA-024 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 17, Фармоиши КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 07-уми январи соли 2022, таҳти №24/шд тасдиқ гардида ва аз 31-уми майи соли 2024, таҳти №167/шд ба ҳайати он тағйиру иловаҳо ворид карда шудааст) ба ҳимоя қабул кардааст.

Довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ Шарифзода Ҷамолиддин Сафол, соли 1994 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таваллуд шудааст. Соли 2012 ба шуъбаи рӯзонаи факултети таърихи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дохил шуда, муассисаи таълимии мазкурро соли 2017 аз рӯйи ихтисоси муаррих. Омӯзгор бо дипломи аъло хатм намудааст. Соли 2018 ба зинаи аспирантураи донишгоҳи мазкур дохил шуда, онро соли 2021 аз рӯйи ихтисоси 07.00.09 - Таърихнигорӣ, маъхазшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ хатм намудааст. 14-уми апрели соли 2021 рисолаи номзадиро дар мавзуи «Инъикоси таърихи аҳди бостони халқи тоҷик дар осори Эмомалӣ Раҳмон» дифоъ кардааст.

Шарифзода Ҷамолиддин Сафол аз соли 2017 то ин ҷониб ба ҳайси ассистент, муаллими калон ва дотсенти кафедраи таърихи халқи тоҷики факултети таърихи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, инчунин аз соли 2023 ба ҳайси директори Маркази илмӣ-таҳқиқотии Пешвои миллат дар назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон фаъолият менамояд.

Мавзуи диссертатсия – «Масоили мубрами таърихи халқи тоҷик (нимаи дувуми ҳазораи II то мелод – асри IX) ва инъикоси оң дар осори Эмомалӣ Раҳмон» бо қарори Шурои олимони Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз 29-уми ноябри соли 2022, таҳти №4 тасдиқ гардидааст. Диссертатсия дар кафедраи таърихи халқи тоҷики факултети таърихи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

иҷро шуда, бо хулосаи муштараки кафедраи зикршуда ва кафедраи таърихнигорӣ ва архившиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба ҳимоя тавсия шудааст (аз 04.02.2025, протоколи №6/1).

Мушовири илмӣ: Шарифов Раҳмоналӣ Ятимович – доктори илмҳои таърих, профессори кафедраи таърихи дунёи қадим, асрҳои миёна ва бостоншиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.

Муқарризони расмӣ:

Пирумшоев Ҳайдаршо – доктори илмҳои таърих, профессор, узви вобастаи АМИТ, сарходими илмии шуъбаи таърихи қадим, асрҳои миёна ва нави Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи Аҳмади Дониши АМИТ

Ҳақназаров Абдуназар – доктори илмҳои таърих, профессори кафедраи таърихи халқи тоҷики Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айнӣ;

Раҳимов Набиҷон Турдиалиевич – доктори илмҳои таърих, профессори кафедраи археология, этнография ва диншиносии Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи Б. Ғафуров.

Муассисаи пешбар: Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав (ш. Бохтар).

Дар тақризи мусбати муассисаи пешбар, ки аз ҷониби раиси ҷаласа – мудири кафедраи таърихи халқи тоҷик номзади илмҳои таърих Ғ.Ш. Мирзоев, ташхисгар – доктори илмҳои таърих, профессор А. Гадозода ва котиби ҷаласа М. Қурбонова (суратмаҷлиси №10, аз 21.05.2025) имзо ва аз ҷониби ректори Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор М.Р. Қурбонзода тасдиқ шудааст, қайд гардидааст, ки диссертатсияи Шарифзода Ҷамолиддин Сафол бо назардошти навгонии илмӣ, мубрамӣ, аҳаммияти назариявӣ ва амалияш сазовори баҳои мусбат буда, ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад. Рисола дорои нуктаҳои илмӣ ва хулосаҳои асоснок буда, муаллифи он Шарифзода Ҷамолиддин Сафол сазовори дараҷаи илмии доктори илмҳои таърих, аз рӯйи ихтисоси 07.00.09 - Таърихнигорӣ, маъхазшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ мебошад.

Унвонҷӯ муаллифи 2 монография, 28 мақолаи илмӣ мебошад, ки аз онҳо 19 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр гардидаанд. Интишороти унвонҷӯ нуктаҳои асосӣ, натиҷаҳо ва мазмуни диссертатсияро инъикос намуда, саҳми шахсии муаллифро собит менамоянд.

Муҳимтарин интишороти унвонҷӯ аз рӯйи мавзуи диссертатсия:

I. Монографияҳо:

[1-М]. Шарипов, Ҷ.С. Саҳми Эмомалӣ Раҳмон дар омӯзиши таърихи тамаддун ва давлатдории ориёиҳо [Матн] /Ҷ.С. Шарипов. – Душанбе, 2020. – 224 с.

[2-М]. Шарипов, Дж.С. Освещение древней истории таджикского народа в трудах Эмомали Рахмона. – Душанбе: ТНУ, 2022. – 228 с.

II. Мақолаҳои илмие, ки дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон чоп шудаанд:

[3-М]. Шарипов, Ҷ.С. Саҳми Пешвои миллат дар омӯзиши таъриху тамаддуни ориёӣ [Матн] /Ҷ.С. Шарипов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Душанбе: Сино, 2018. – № 4. – С. 56-61.

[4-М]. Шарипов, Ҷ.С. Инъикоси таҳқиқи масоили ҳиндуаврупоиҳо дар осори Эмомалӣ Раҳмон [Матн] /Ҷ.С. Шарипов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Душанбе: Сино, 2018. – № 5. – С. 108-113.

[5-М]. Шарипов, Ҷ.С. Масъалаи омӯзиши таъриху тамаддуни ориёиҳои Осиёи Марказӣ дар осори Эмомалӣ Раҳмон [Матн] /Ҷ.С. Шарипов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Душанбе: Сино, 2018. – № 6. – С. 71-76.

[6-М]. Шарифов, Р.Я., Шарипов, Ҷ.С. Инъикоси омӯзиши тамаддуни ҳиндуориёиҳо дар осори Эмомалӣ Раҳмон / Р.Я. Шарифов, Ҷ.С. Шарипов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Душанбе: Сино, 2018. – № 7. – С. 77-81.

[7-М]. Шарипов, Ҷ.С. Инъикоси дараҷаи таҳқиқи забони мардуми ориёӣ дар осори Эмомалӣ Раҳмон [Матн] /Ҷ.С. Шарипов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Душанбе: Сино, 2019. – № 2. – С. 61-65.

[8-М]. Шарипов, Ҷ.С. Масъалаи омӯзиши нахустдавлатҳои ориёӣ дар осори Эмомалӣ Раҳмон [Матн] / Ҷ.С. Шарипов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Душанбе: Сино, 2019. – № 3. – С. 24-29.

[9-М]. Шарифов, Р.Я., Шарипов, Ҷ.С. Таҳлил ва омӯзиши масъалаи давлатдории Модҳо дар осори Эмомалӣ Раҳмон [Матн] / Р.Я. Шарифов, Ҷ.С. Шарипов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Душанбе: Сино, 2019. – № 5. Қисми 2. – С. 11-17.

[10-М]. Шарипов, Ҷ.С. Масоили мубрами давлатдории Кушониён ва ҷойгоҳи он дар таърихи тоҷикон аз нигоҳи Эмомалӣ Раҳмон [Матн] / Ҷ.С. Шарипов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Душанбе: Сино, 2020. – № 6. – С. 32-36.

[11-М]. Шарипов, Ҷ.С., Муродов, Н.С. Вижагии муборизаи истиқлолхоҳонаи аҷдоди тоҷикон ба муқобили истилогарони юнону мақдунӣ [Матн] / Ҷ.С. Шарипов, Н.С. Муродов // Паёми Донишгоҳи миллии

Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Душанбе: Сино, 2022. – № 12. – С. 117-124.

[12-М]. Шарипов, Ҷ.С., Солеҳҷони, М. Саҳми Эмомалӣ Раҳмон дар ташаккул ва рушди фаъолияти Анҷумани тоҷикон ва форсизабонони ҷаҳон - «Пайванд» [Текст] / Ҷ.С. Шарипов, М. Солеҳҷон // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Душанбе: Сино, 2023. – № 1. – С. 37-44.

[13-М]. Шарипов, Ҷ.С. Масъалаи баромади этникии Ҳайтолиён [Матн] / Ҷ.С. Шарипов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Душанбе: Сино, 2023. – № 11. – С. 123-130.

[14-М]. Шарипов, Ҷ.С. Махсусияти низоми идории Шоҳаншоҳии Сосониён дар осори Эмомалӣ Раҳмон [Матн] / Ҷ.С. Шарипов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Душанбе: Сино, 2023. – № 12. Қисми 1. – С. 87-94.

[15-М]. Шарипов, Ҷ.С. Паёмадҳои сиёсати забткоронаи арабҳо барои забон ва фарҳанги тоҷикон аз нигоҳи Эмомалӣ Раҳмон [Матн] / Ҷ.С. Шарипов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Душанбе: Сино, 2024. – № 1. – С. 37-44.

[16-М]. Шарипов, Ҷ.С. Махсусияти забони тоҷикӣ дар аҳди Сомониён аз нигоҳи Эмомалӣ Раҳмон [Матн] / Ҷ.С. Шарипов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Душанбе: Сино, 2024. – № 3. – С. 41-47.

[17-М]. Шарипов, Ҷ.С. Нуфузи оини меҳрпарастӣ дар Аврупои бостон [Матн] / Ҷ.С. Шарипов // Паёми Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон. – Душанбе: Рӯдакӣ, 121, 2024. – № 3. – С. 214-218.

[18-М]. Шарифов, Р.Я., Шарипов, Ҷ.С. Хусусияти сиёсати забткоронаи хилофати араб дар сарзамини Мовароуннаҳр [Матн] /Р.Я. Шарифов, Ҷ.С. Шарипов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Душанбе: Сино, 2024. – № 6. Қисми 2. – С. 151-157.

[19-М]. Шарифов, Р.Я., Шарипов, Ҷ.С. Махсусияти оини меҳрпарастӣ дар пажуҳиши муҳаққиқон [Матн] /Р.Я. Шарифов, Ҷ.С. Шарипов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Душанбе: Сино, 2024. – № 9. – С. 63-69.

[20-М]. Шарипов, Ҷ.С. Ҷунбиши шуубия ва махсусияти маърифату ҷаҳоншиносии тоҷикон [Матн] / Ҷ.С. Шарипов // Паёми Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон. – Душанбе: Рӯдакӣ, 121, 2025. – № 1. – С. 268-272.

[21-М]. Шарипов, Ҷ.С. Бозтоби корномаи Яъқуб ибни Лайс дар осори Эмомалӣ Раҳмон [Матн] / Ҷ.С. Шарипов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Душанбе: Сино, 2025. – № 1. – С. 87-92.

III. Мақолаҳои илмие, ки дар маҷаллаҳои дигар чоп шудаанд:

[22-М]. Шарипов, Ҷ.С. Инъикоси анъанаҳои мардумӣ-фарҳангии аҳди Ҳахоманишиҳо дар осори Эмомалӣ Раҳмон [Матн] // Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-назариявӣ доир ба «Эҳёи анъанаҳои мардумӣ» (30 окт.

2018) / зери таҳрири д.и.т. Б. Қурбонов, н.и.т. Ю. Шодипур и И. Бозорзода. – Душанбе: Типог. ДМТ, 2018. – С. 27-35.

[23-М]. Шарипов, Ҷ.С. Инъикоси таърихи тамаддуни тоҷикон дар осори Пешвои миллат [Матн] // Маорифи Тоҷикистон (Маҷаллаи илмӣ, маърифатӣ ва таълимию методии Вазорати маориф ва илми ҶТ). – Душанбе, 2018. – №3. – С. 11-13.

[24-М]. Шарипов, Ҷ.С. Саҳми Пешвои миллат дар омӯзиши таъриху тамаддуни халқи тоҷик [Матн] // Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-назариявии ҳайати устодону кормандони ДМТ бахшида ба Даҳсолаи байналмилалии амал «Об барои рушди устувор, солҳои 2018-2028», «Соли рушди сайёҳӣ ва ҳунарҳои мардумӣ», «140-солагии Қаҳрамони Тоҷикистон Садриддин Айнӣ» ва «70-солагии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон». – Душанбе, 2018. – С. 307.

[25-М]. Шарипов, Ҷ.С. Инъикоси шахсияти Садриддин Айнӣ дар осори Эмомалӣ Раҳмон [Матн] // Маводи конференсияи илмӣ-назариявӣ дар мавзуи «Саҳми Садриддин Айнӣ дар эҳёи таърих ва фарҳанги халқи тоҷик». – Душанбе, 2018. – С. 197-203.

[26-М]. Шарипов, Ҷ.С. Эмомалӣ Раҳмон: Бобоҷон Ғафуров поягузори таърихи миллат [Матн] // Маводи конференсияи илмӣ-назариявӣ дар мавзуи «Саҳми Бобоҷон Ғафуров дар омӯзиши таърихи халқи тоҷик» (11-октябри соли 2019). – Душанбе, 2019. – С. 14-19.

[27-М]. Шарипов, Ҷ.С. Вижагиҳои таърихии забони тоҷикӣ [Матн] // «Ба қуллаҳои дониш (Нашрияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон). – Душанбе, 2019. – №19. – С. 8.

[28-М]. Шарипов, Ҷ.С. Нақши Пешвои миллат дар омӯзиш ва инъикоси таърихи тамаддун ва давлатдории ориёиҳо [Матн] // «Моҳтоб» (Маҷаллаи оммавӣ-фарҳангии Вазорати фарҳанги ҶТ). – Душанбе, 2021. – С. 11-12.

[29-М]. Шарипов, Ҷ.С. Бозтоби низоми идории шоҳаншоҳии Сосониён дар осори Эмомалӣ Раҳмон [Матн] // Маводи конференсияи илмӣ-назариявии байналмилалӣ дар мавзуи «Ҷойгоҳи Сосониён дар таърих ва тамаддуни умумиҷаҳонӣ» бахшида ба 1800 - солагии таъсисёбии давлати Сосониён. – Душанбе: ДДОТ ба номи С. Айнӣ, 26 апрели соли 2024. – С. 139-145.

[30-М]. Шарифзода, Ҷ.С. Пешвои миллат ва бунёди давлати мутамаддин [Матн] // Маводи конференсияи илмӣ-назариявии ҷумҳуриявӣ дар мавзуи «Аҳаммияти байналмилалии пешниҳоди Пешвои миллат роҷеъ ба «Даҳсолаи таҳкими сулҳ ба хотири наслҳои оянда». – Душанбе: ДМТ, 6 марти соли 2025. – С. 83-90.

Ба автореферати диссертатсия аз ҷониби шахсони зерин тақризҳо навишта шуда, ба шурои диссертатсионӣ ворид шудаанд:

1. Доктори илмҳои таърих, профессори донишгоҳи миллии Узбекистон Ёрматов А. Тақриз мусбат аст, эрод надорад.

2. Доктори илмҳои таърих, профессори кафедраи таърихи умумии факултети таърих ва ҳуқуқи Донишгоҳи давлатии Хоруғ ба номи М.

Назаршоев. Тақриз мусбат буда, ду эрод дорад. Эродҳо чунинанд: 1. Ҳангоми баррасии масъала муаллиф бештар ба консепсияи тамаддунии омӯзиши таърих бартарӣ додааст, ки на дар ҳама мавридҳо рӯи кор гирифтан аз он ба манфиат мебошад; 2. Номи баъзе мавзеъҳои ҷуғрофӣ ва шаҳру давлатҳо дар шаклҳои мухталиф омадааст, маслан Порт ва ё Парфия, Нусай ва ё Нисо.

3. Доктори илмҳои таърих, профессори кафедраи таърихи халқи тоҷики факултети таърих, ҳуқуқ ва муносибатҳои байналмилалии Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ Абдуллоев Маҳмуд Холович. Тақриз мусбат буда, ду эрод дорад. Эродҳо чунинанд: 1. Хуб мешуд, ки дар номи мавзуи таҳқиқшаванда ҳангоми нашри монография калимаи мелодӣ баъди асри IX гузошта шавад; 2. Ҳаҷми матни қисми мубрамияти муқаддима каме аз меъёр зиёд мебошад.

4. Доктори илмҳои таърих, и.в. профессор, директори Пажуҳишгоҳи идоракунии давлатӣ ва хизмати давлатии Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Ализода Б.П. Тақриз мусбат буда, ду эрод дорад. Эродҳо чунинанд: 1. Дар автореферати рисола, махсусан дар навиштани фамилия ва номи олимони русу Ғарб дар саҳифаҳои 24, 65, 70, 74, 77 ва 79 баъзе хатоҳои имлоӣ, грамматикӣ ва техникӣ ба мушоҳида мерасанд, киислоҳи онҳо ба мақсад мувофиқ аст; 2. Дар саҳифаи 19 банди 7 автореферат ҷумлаи дуюм таҳрирталаб аст. Ҳамзамон, дар рӯйхати сарчашма ва адабиёти истифодашуда баъзе хатоҳои грамматикӣ ва техникӣ ҷой дорад.

5. Доктори илмҳои таърих, мудири кафедраи сиёсатшииосии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон Ҳомидзода Ф.М. Тақриз мусбат буда, ду эрод дорад. Эродҳо чунинанд: 1. Дар сатҳи омӯзиши мавзуъ осори на ҳама муҳаққиқони таҳқиқгари масъалаи баррасишаванда таҳлил мегардад; 2. Дар автореферат баъзе хатогиҳои имлоӣ ва техникӣ ба чашм мерасанд, ки онҳо арзиши илмии диссертатсияро коҳиш намедиҳанд.

6. Доктори илмҳои таърих, дотсент муовини ректор оид ба илм ва инноватсияи Донишкадаи давлатии педагогии Урганҷ Абдуллаев Д. Тақриз мусбат аст, эрод надорад.

Муқарризон ва муассисаи пешбар бо назардошти муқаррароти бандҳои 61-70 ва 74 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, интихоб ва таъин гардидаанд.

Интихоби муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар бо он асоснок карда мешавад, ки онҳо аз рӯйи ихтисоси 07.00.09 – Таърихнигорӣ, маъхазшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ дар сатҳи дахлдор таҳқиқоти илмӣ анҷом додаанд.

Шурои диссертатсионӣ қайд мекунад, ки аз тарафи довталаби дараҷаи илмӣ дар асоси иҷро кардани таҳқиқоти илмӣ:

– **коркард карда шуд**: бори нахуст дар таърихнигории муосир дар доираи рисолаи докторӣ масъалаҳои мубрами таърихи аҳди бостони халқи тоҷик то замони Сомониён бар асоси омӯзиши осори Эмомалӣ Раҳмон таҳқиқу баррасӣ мешавад;

- **ошкор менамояд**, ки баъзе масъалаҳои норӯшани ҳаводиси сарнавиштсози таърихи халқи тоҷик бар асоси қиёси илмии манбаъҳои таърихӣ, осори Эмомалӣ Раҳмон ва муҳаққиқони ватаниву хориҷӣ баррасӣ гардид. Дар натиҷаи таҳлили манобеи таърихӣ, махсусан бозёфти бостоншиносӣ ва осори Эмомалӣ Раҳмон раванди ташаккули ақвоми ориёӣ дар Осиёи Марказӣ, мароҳили муҳоҷират, сукунат ва вижагии тамаддуни онҳо мушаххас гардид.

- **пешниҳод шудааст, ки** ҷиҳати дарки дурусту амиқи таърихи аҳди бостон ва асримиёнагии аҷдоди тоҷикон ва шинохти воқеии онҳо аз ҷониби насли навраси кишвар «Консепсияи омӯзиши таърихи халқи тоҷик» таҳия гардад, ки он фарогири манфиатҳои миллӣ бошад. Чун таърих фанни мафкурасоз аст, ба тафаккури насли миллат таъсири амиқ мерасонад. Бо тақозои замон зарур аст, ки тамоми васоити таълимии тадрисшаванда аз фанни таърихи халқи тоҷик бознигарӣ шуда, дар доираи манфиатҳои миллӣ таҳия гардад. Ҳамчунин, китобҳои таърихи халқи тоҷик барои макотиби миёнаи таҳсилот, ки таърихи аҳди бостон ва асримиёнагиро инъикос менамоянд, барои хонанда содда ва фаҳмо пешниҳод шавад (яъне бо забони ноби тоҷикӣ ва фаҳмо барои насли наврас).

- **исбот шудааст,** ки осори Эмомалӣ Раҳмон дар доираи консепсияи нави омӯзишу баррасии таърихи халқи тоҷик нигошта шуда, дар он манфиатҳои таърихан миллӣ ба таври воқеӣ решаёбӣ мешавад. Дар осори ӯ масоиле мавриди таҳлилу баррасӣ қарор мегиранд, ки омӯзиши онҳо дар ҷомеаи муосири Тоҷикистон барои шинохти оини давлатдории миллии мо бисёр муҳим аст.

- **ҷорӣ намудани** фанни махсусе бо унвони «Саҳми тоҷикон дар тамаддуни ҷаҳонӣ» дар макотиби олӣ. Маълум аст, ки имрӯз аксар намояндагони илму ирфон, арзишҳои миллӣ ва фарҳангии тоҷиконро халқҳои дигар ба номи худ сабт намудаистодаанд, ки паёмади хуб надорад. Таърихсозиҳои баъзе халқҳо ва аз худ намудани арзишҳо ва чеҳраҳои мондагори мо тоҷикон аз ҷониби онҳо паёмади бисёр ногувор дорад

Аҳаммияти назариявии таҳқиқоти диссертатсионӣ ба он асоснок карда шудааст, ки дар асоси таҳлилҳо ва таҳқиқотҳо масъалаҳои мубраму баҳсноки таърихи аҳди бостон ва ибтидои асрҳои миёнаи халқи тоҷик (яъне то Сомониён) дар асоси осори Эмомалӣ Раҳмон муайян гардидааст. Омӯзиши таҳқиқоти мазкур ҳамчун мавзуи муҳимми таърихӣ, на танҳо аҳаммияти

калони илмиву амалӣ дорад, балки барои равшан сохтани саҳифаҳои таҳқиқнагардида ва норавшани давраи мазкури таърихи халқи тоҷик, ҳамчунин барои тарбияи наслҳои ҷавони имрӯза ваояндаи миллат кумаки амалӣ хоҳад расонд.

Вобаста ба масъалагузории дар диссертатсия ҷойдошта масоили мубрами таърихи аҳди бостон ва ибтидои асрҳои миёнаи халқи тоҷик дар асоси осори Эмомалӣ Раҳмон иборат мебошад. Махсусан, мавзуи ташаккули ақвоми ориёӣ, нахустмеҳан, муҳоҷират, унсурҳои фарҳанги ориёҳо – дину оин, забон, марҳалаҳои рушди давлатдории ориёиҳо, густариши дини ислом дар манотиқи тоҷикнишин, мубориза озодихоҳона ва фикрии аҷдоди тоҷикон дар қиболи арабҳо, нақши сулолаҳои тоҷиктабор дар густариши тамаддуни исломӣ ва ташаккули ҳукумати сулолаҳои тоҷиктабори Хуросону Мовароуннаҳр таҳқиқу баррасӣ гардидаанд.

- **баён шудани** ифтитоҳи Маркази махсуси илмӣ-пажуҳишии дифоъ аз манфиатҳои миллӣ дар ҳайати муаррихони донишманду таҷрибадори АМИТ ва муассисаҳои олии таълимӣ муҳим арзёбӣ мегардад. Аз ҳайати марказ, ки забонҳои англисӣ, чинӣ, русӣ ва ҳуруфи форсию алифбоҳои бостониро медонанд донишмандон интихоб шуда, ба хориҷи кишвар, махсусан ба бойгониҳои Федератсияи Русия, Ҷумҳурии мардумии Чин, Ҳиндустон, Арманистон ва Эрон барои омӯзиши манбаъҳои таърихӣ сафарбар карда шаванд

- **ошкор гардидани** раванди зуҳур ва таҳкими оини давлатдории ориёиҳои ғарбӣ ва шарқӣ. Эмомалӣ Раҳмон дар радифи дигар марҳалаҳои давлатдории ниёкони тоҷикон доир ба се империяи ҷаҳонии ориёиҳо – Ҳахоманишиён, Порт ва Кушониён бо таваҷҷуҳ ба мавқеъ ва нақши онҳо дар тамаддуни башарӣ андешаҳои худро баён намудааст. Маҳз дар замони вуҷуди ин се империя фарҳанги тамаддунофари ниёкони мо аз лиҳози таъсир бар расму оини дигар ақвом шуҳрат ёфт.

- **омӯхта шудани** масоили ақвоми ориёӣ дар Осиёи Марказӣ, монанди хостгоҳ, асли баромад ва таркиби этникӣ, муҳоҷирати ориёиҳо, шуғл, қаламрави сукунат, меросбарони ориёиҳо, умумият ва тафовути зисти қавмҳои ориёӣ бар асоси таҳқиқоти бостоншиносӣ, мадорики забоншиносӣ, ҳамчунин ҷойгоҳи ориёиҳо дар тамаддуни ҷаҳонӣ; таҳлилу баррасии эътиқод ва оинҳои динии ориёиҳо ба монандӣ меҳрпарастӣ ва зурвония, таъсири ин афкоро дар дигар минтақаҳо, муштаракоти адёни бостонии ориёиҳо бо мардумони ҳамсоя, таъсири дину оини ориёиҳо бар афкори дигар ақвом.

- **аз нав такмил додани** барномаҳои таълимии фанни таърихи халқи тоҷик, такмили китобҳои дарсӣ ва аз ҳама муҳим, тадриси курси махсусе ҷиҳати шарҳу тавзеҳи осори ба таърихи миллат бахшидаи Эмомалӣ Раҳмон ва дарки дурусти он аз ҷониби ҷавонон дар макотиби таҳсилоти олӣ фанне бо

унвони «Эмомалӣ Раҳмон ва эҳёи таърихи миллат» дарс гуфта шавад. Осори Эмомалӣ Раҳмон сирф фарогири манфиатҳои миллӣ буда, дар таҳкими руҳияи миллии наслҳои ҷавон муосидат менамояд.

Аҳаммияти натиҷаҳои бадастовардаи довталаби дараҷаи илмӣ дар амалия чунин тасдиқ карда мешаванд, ки: натиҷаҳои он метавонад зимни таҳияи корҳои илмӣ доир ба масъалаҳои муҳимми таърихӣ ва фарҳанги халқи тоҷик ва мардумони ҳамҷавор тартиб додани барномаҳо, дастурҳои таълимӣ, таҳияи курсҳои махсус доир ба давраи мавриди таҳқиқ барои донишҷӯёни макотиби олии Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода шавад. Дар давоми ду соли охир натиҷаҳои таҳқиқоти муаллиф дар раванди таълиму тарбия истифода шуда, фанни махсусе дар факултети таърихи ДМТ барои донишҷӯёни курси сеюм бо унвони «Консепсияи таърихнигории Эмомалӣ Раҳмон» дарс гуфта мешавад.

- **муайян карда шуданд**, ки таҳқиқоти мазкур ва натиҷаҳои он метавонанд дар раванди омӯзиши таърихи халқи тоҷик, таърихнигории таърихи халқи тоҷик ва манбаъшиносӣ мавриди истифода қарор гиранд.

- **офарида шуд**: дар асоси таҳлили осори Эмомалӣ Раҳмон, муҳаққиқони ватаниву хориҷӣ ва манобеъи таърихӣ бори аввал масъалаҳои мубрами таърихи аҳди бостон то замони ташкили нахустин давлати миллии тоҷикон (асри IX) ба риштаи таҳқиқ кашида шуд.

- **муаррифӣ карда шуд:** дар натиҷаи таҳлили манобеи таърихӣ, махсусан бозёфти бостоншиносӣ ва осори Эмомалӣ Раҳмон раванди ташаккули ақвоми ориёӣ дар Осиёи Марказӣ, мароҳили муҳоҷират, сукунат ва вижагии тамаддуни онҳо ва дигар масоили мубрами таърихи халқи тоҷик то асри IX мелодӣ мушаххас гардидааст.

Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон доданд, ки маълумоти дақиқ, маълумоти муътамади сарчашмаҳои таърихӣ, маводди таҳқиқотӣ, коркарди натиҷаҳои таҳқиқот, ҳаҷми интишорот, таҳлил, баррасӣ ва муқоисаи илмию амалии нуктаҳои асосии таҳқиқот муҳим мебошанд. Хулосаву тавсияҳо дар асоси таҳлили илмии натиҷаҳои таҳқиқоти назариявӣ ва амалӣ пешниҳод гардидааст.

- **ғоя** дар пояи консепсияи таърихнигории Пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон ҷиҳати омӯзиши масоили мубрами таърихи халқи тоҷик, ба монанди пайдоиш ва ташаккули халқи тоҷик, ташаккул ва рушди забони ниёкони тоҷик, рушди фарҳанги моддию маънавӣ, ташаккули афкори ҷамъиятӣ ва низоми *давлатдорӣ* ***асоснок шудааст***.

- **истифода шудаанд:** осори Эмомалӣ Раҳмон, маълумоти манбаҳои таърихии давраи таҳқиқ ба забони форсӣ, осори ҷуғрофӣ-таърихии сайёҳону муаррихони асримиёнагӣ, таҳқиқоти олимону муҳаққиқони русу араб,

аврупоӣ, амрикоӣ ва дастовардҳои илмии таърихнигорони ватанӣ дар таълифи рисола мусоидат намуданд.

- **муайян шудаанд**, ки имрӯз зарурати омӯзиши амиқи осори бо таваҷҷуҳ ба воқеияти таърихӣ ва ҳифзи манфиатҳои миллии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон пеш омадааст. Эмомалӣ Раҳмон бо таваҷҷуҳ ба ҳассосияти таъсири таърихи аҳди бостон ва асрҳои миёна дар сарнавишти ниёкони мо ба омӯзишу баррасии ин марҳалаи таърихӣ рӯ оварданд. Ҳарчанд, осори Эмомалӣ Раҳмон тамоми масъалаҳои таърихи аҳди бостон ва ибтидои асрҳои миёнаи тоҷиконро фарогир набошад ҳам, вале масъалаҳои муҳим дар он инъикос гардидаанд.

- **истифода шудаанд:** дар раванди таҳияи рисола усулҳои муносибати комилу системавӣ ва маърифатии дар илми муосири таърих маъмул – таърихият, пайвастагии хронологӣ ва мантиқии баёни воқеаҳо, масъалагузорӣ, қиёси назарӣ, шаффофият ва воқеият дар асоси далелҳо, пайвастагии хронологӣ-мантиқӣ ва равиши омехтаи соҳавӣ кор гирифта шудааст.

Саҳми шахсии довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ бо сатҳи навгонии илмии диссертатсионӣ, матлабҳои илмӣ, ки ба ҳимоя пешниҳод мешаванд, монографияҳо, мақолаҳои илмӣ, маърузаҳо дар конференсияҳои илмиву амалӣ ва семинарҳои назариявӣ, ҳамзамон, дар таҳияи барнома ва васоити таълимӣ дар мактаби олӣ вобаста аст. Ҳамчунин, таҳияи нақшаву дебоча, таълифи таҳқиқот, масъалагузорӣ ва услуби диссертатсия саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро нишон медиҳад.

Дар маҷлиси 25 июни соли 2025 шурои диссертатсионӣ қарори сазовор донистани Шарифзода Ҷамолиддин Сафолро ба дараҷаи илмии доктори илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 07.00.09 – Таърихнигорӣ, маъхазшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ қабул намуд.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар шурои диссертатсионӣ аз 16 нафар аъзои шурои диссертатсионӣ 14 нафар иштирок доштанд, аз ҷумла докторони илм аз рӯйи ихтисоси 07.00.09 – Таърихнигорӣ, маъхазшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ 5 нафар. Аз 14 нафар аъзои шурои диссертатсионии дар ҷаласа иштирокдошта овоз доданд: тарафдор – 14 нафар, муқобил - нест, бюллетенҳои беэътибор – нест.

Раиси шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои таърих **Расулиён Қ.Р.**

Котиби илмии шурои диссертатсионӣ,
номзади илмҳои таърих **Умаров А.Қ.**
25.06.2025